

Om Buddha 2 & 3

Mahabodhi-templet >
i Bodhgaya, Bihar, Indien,
foto, Lama Olaf Høyer.

Buddha Sakyamuni (den oplyste [Buddha] helgen [muni] fra Sakya folket) er navnet på den såkaldte *historiske Buddha*, som levede og virkede for 2600 år siden på Ganges-sletten i Indien, mest i landet *Bihar*, som betyder *Klosterlandet*. Han blev født som prins *Sidhartha Gotama* i et lille land befolket af Sakya-folket ved Himalayas forbjerger, hvor han voksede op i byen *Kapilavasthu*, landets hovedstad. Det vides ikke med sikkerhed, hvor stort dette folk og land var, men hele Ganges-sletten var langt ringere befolket end nu, og der var mange og store skove overalt.

Historisk befinder denne periode sig i en overgang fra stamme-samfund og stamme-forbund med folkeforsamlinger og valgte konger til enevældige kongeriger og imperier, som opstod fra oprindelige bystater. Buddha Sakyamunis far, kong *Suddhodana* må have været meget lig Oldtidens danske konger, som skulle vælges på tinget. Sakya'erne var ikke noget stort folk. De var sandsynligvis vasaller til den magtfulde konge af Koshala, et nabo kongerige. Buddha Sakyamuni's samtid blev politisk domineret af rivaliseringen mellem det enevældige kongerige Maghadha Syd for Ganges, Vaishali forbundet af småkonger på Ganges flodens nordlige bred og Koshala mod Vest. Den konstante magt prøve mellem landene førte i de følgende århundreder til, at Maghadha erobrede de andre lande. Men på Buddha Sakyamuni's tid var et begrænset demokrati stadig normen de fleste steder på Ganges sletten. Folkestyret var begrænset af de herskende klassers magt, samt ved sædvane lov og ret. Mange lærde kalder denne samfunds orden for 'republikansk' - skønt samfundet blev styret af kongen. Årsagen er, at kongens magt afhang af Folkeforsamlingens samtykke. Indiens historie er ellers domineret af diktaturer i over 2000 år frem til 1947. Samtidens 'republikanske' tankegang er reflekteret i forordningerne for munke og nonner, sanskrit: *Vinaya*.

Prins Gotama stak af fra sit fyrstelige liv, sin familie og sit slot i en alder af 29 år. Det kommer vi tilbage til. Han blev oplyst i *Bodhgaya* som 36-årig efter et liv, først som kronprins, ægtemand og far, siden som asket, yogi og munk. Han underviste mange tusinde mennesker og demonstrerede sin lære, *Dharma'en* for endnu flere i de næste 45 år. Han efterlod en stor munkeorden og en lidt mindre nonneorden samt en mængde klostre på hele Ganges-sletten og et kolossalt eftermæle.

Vi har meget lidt konkret viden om hans liv. Der kan ikke fastslås en tidslinje for Buddha Sakyamunis mange taler, sanskrit: *Sutra'er*, men arkæologiske udgravninger samt beretningerne om Buddha Sakyamunis gerninger giver vidnesbyrd om hovedtrækkene i hans liv og virksomhed. Beretningerne er først nedskrevet flere århundreder efter hans død, som kaldes *Pari-nirvana* - det endelige Nirvana. Det gør dem dog ikke utroværdige. På Buddhas tid havde man større tiltro til udenadslære end skrift. Først efter nogle store epidemier, som truede med massive udryddelser af munkene og nonnerne, som havde lært bøgerne udenad, fandt man det belejligt at nedskrive de mange beretninger, som dog stadigvæk blev lært udenad i klostrene. Det er derfor, at der er så mange gentagelser i Sutra'ernes remser. Det gjorde det nemmere at huske hele teksten.

En Buddhas karma

Særkendet ved Buddha Sakyamunis liv og *karma* er først og fremmest, at det var *det sidste liv*, som han levede, i en lang række af inkarnationer, som leder frem til tiden for hans fuldstændige *befrielse* og *oplysning*. Dette hans sidste liv er derfor kendetegnet ved en koncentration af kvaliteter. Han mangler blot at gøre nogle sidste ting, før hans endelige frigørelse kan finde sted, og fødes derfor med usædvanlige evner og store talenter, rede til sin oplysning. Han ser ufatteligt godt ud og er altid frisk og stærk gennem hele sin opvækst og ungdom. Allerede som dreng går han spontant i *samadhi* (*meditativ trance*), mens han sidder under et træ ved høsten. Som ung mand er han blandt de bedste i sport og lærdom, især var han kendt som landets dygtigste bueskytte. Han bliver gift med den underskønne *Yusodhara* og får den vidunderlige søn *Rahula*, mens han lever et luksus-liv i sus og dus i sine pragtslotte og lysthaver, altid underholdt og stimuleret til det perfekte liv i landets overklasse miljø, som dengang oplevede rigtig gode tider. Alt var perfekt, og livet var en fest. Prins Gotama kendte alt til det gode liv, undte sig det hele, havde godt helbred og manglede ikke noget. Senere skulle han traditionen tro arve hele kongeriget. Fremtiden var næsten sikret. Alligevel oplevede han en uro ved livet.

Legenden fortæller, at Prins Sidhartha Gotama pludseligt en dag opdager, at der findes lidelse og elendighed, hvad han åbenbart ikke havde været specielt bevidst om førhen. Han havde levet hele sit liv indtil da, afsondret fra mennesker, som var syge, gamle, døende eller døde. Da han blev født, havde en vismand forudsagt, at Prinsen ville forsage det verdslige liv, blive yogi og aldrig blive konge efter sin far, hvis han virkelig konfronterede livets mørke side, livets uundgåelige smerte og lidelse. Alle rammes før eller siden af følelsen af elendighed. Han var opdraget til at forvente konstant nydelse ved livet, hvilket ofte opfattes som selve lykken.

Prinsen bliver også opmærksom på, at der findes hellige mennesker, som lever asketers liv og vandrer frit omkring i Indien som tiggere og yogier, fordi de ikke tror, at lykken har sin årsag i verdslighed, men i åndelig praksis, sanskrit: *sadhana*, og disciplin, sanskrit: *shila*, som bedst kultiveres udenfor det almindelige samfund.

Det inspirerer Prins Gotama til straks at gøre det samme. Han forlader i hemmelighed om natten sin hustru og søn, giver sin trofaste tjener *Chandaka* sit prinselige tøj og tilbehør og drager ud i verden uden tøj, ejendom eller penge. Prinsen samler sig nogle klude, som er blevet smidt væk af folk, og laver sig en klædning af disse sammensyede klude. Det er oprindelsen til munkes og nonners sammensyede kjoler og sjaler. Han leder efter en Guru og lærer meditation af 2 samtidige mestre (*Arada Kalama* fra Vaisali og *Rudraka* fra Rajagriha - de 2 byer ligger i delstaten Bihar, Indien), som ellers ikke er kendte i Indiens historie. På Buddha Sakyamunis tid var yoga-systemerne allerede mere eller mindre udviklet. Arada Kalama lærte Prinsen de første 3 *dhyana*'er, og Rudraka lærte ham den fjerde dhyana (de 4 dhyanas betyder 4 grader af færdighed i *samadhi*, den yogiske trance). Buddha Sakyamuni mestrer hurtigt, hvad mestrene kan lære ham, men han skuffes over resultatet af sin træning. *Samadhi*, den yogiske trance er *ikke* den fuldstændige befrielse. *Samadhi* giver kun frihed, så længe tilstanden varer.

Han går derfor sine egne veje i sin søgen efter den ubetingede lykke, fulgt af 5 andre asketer, som sætter deres lid til ham, og lever et disciplineret og afholdende liv med megen meditation og meget lidt mad. Buddha Sakyamuni levede i seks år på denne måde med sine ledsagere, men opgiver til slut sin askese, da han er tæt på at dø af sult og knapt nok har kræfter til at komme op af floden, hvor han netop havde fået sit bad. Han indser, at dette ikke er vejen til al elendigheds ophør, og modtager en mad ofring af den derfor berømte hyrdinde *Sudjata*. De 5 asketer forlader ham ganske skuffede over hans tilbagefald til verdslighed, som de opfattede det.

Nirvana

Buddha Sakyamuni, derimod, havde indset det nyttesløse i både askese og et liv i luksus, når det er lykken, man søger, og nu går det hurtigt. Han havde jo prøvet det hele. Han sætter sig under *Bodhi-træet* i *Bodhgaya*, indgår i den yogiske trance, kaldet *samadhi*, og opdager, at tilknytning til hvad som helst, f. eks. *magt, ejendom, kærligheds-kilder, erotik, venskab, fjendskab og kamp*, samt identifikation med de begrænsende ego-systemer er årsagen til lidelse. Derfor opgiver han straks fuldstændigt al *tilknytning og identifikation med enhver oplevelse*. Han indser nu, at der ikke er forskel på sindets rummelighed og dets virksomhed. Han overskrider dualismen mellem indre og ydre, mellem subjekt og objekt, mellem nydelse og nyder. Alt foregår indenfor og aldrig udenfor sindet. Den verden, som vi kender, er sindets virksomhed ved sansning. Ego'et er en abstraktion i det store altomfattende sind, hvis essens er tomhed (*sanskrit: sunyata*).

Både mennesker og dyr ved ikke, at de er bundet til lidelse ved deres tilknytninger og identifikationer, derfor kalder Buddha Sakyamuni dette bånd for **avidya**, uvidenhed, ukendskab eller ubevidsthed på sanskrit. Denne opdagelse - fremkommet i hans dybe *samadhi* - var ikke teori, men direkte indsigt i sindets måde *at virke på*. Han havde gennemskuet, hvordan **avidya** virker i sindet, hvorefter tilknytning og identifikation ikke længere lod sig gøre.

Da indsigten om sindets virkemåde nu er indtruffet, udfolder frigørelsen og oplysningen sig. **Frigørelsen** betegner, at hans lænker brast. Uvidenhedens, lidenskabens og karmas slør (*de 3 slør*), som skjuler Buddha-naturen (*læs herom i artiklen: Om opfattelsen*) for erkendelse, forsvandt pludselig, fordi der ikke længere er tilknytning til dem eller identifikation med dem, og Buddha Sakyamuni fik nu fuld indsigt i sin egen egentlige natur, sindets virkelige natur, *Buddha-naturen*, som også kaldes *Dharmakaya*, en Buddhas Sandheds-krop, i betydningen en Buddha's sind.

Oplysningen betegner, at alle hans oplevelser herefter blev afklarede, tydelige, gennemskuelige, forståelige i den store sammenhæng, omhyldet af klarhedens visdom (sanskrit: *pradjña*), følsomhed, intuition og visdomsindet (sanskrit: *djñana*). Oplysningen siges at bestå af *64 elementer* (*se ordforklaringen*), men der er også andre lister.

Da sådan frigørelse og oplysning er *mulig*, hvilket Buddha Sakyamuni demonstrerer ved sit *Nirvana*, synes livets højeste værdi og endemål at være netop dette *Nirvana*, som ordret betyder *udslukning* (på tibetansk: *Jangdæ*, som ordret betyder: *tilstanden hinsides sorg*). Den lidenskabelige brand, han havde levet i, var brændt op. Karma var brændt ud, og hermed var al lidelse overstået og ophørt (sanskrit: *nirodha*), fordi *besættelsen* eller den emotionelle grebethed ophører - enhver besættelse af hvad som helst. **Buddha brænder ikke for noget**, men besidder følelsernes klare intuitive lys, som kaldes **visdomsindet** (*herom senere*). Besættelsens navn er *Mara*, som symbolsk udtrykker hangen til at lade sig besætte eller gribe af de 3 (eller 5) lidenskaber (*herom senere*), som skaber en masse *karma*, hvilket så igen skaber *trang* til alt muligt. Buddha Sakyamuni har en vision af djævelen *Mara*, som symbolsk udtrykker hans egne tilknytnings-tendenser og det på en gang skønne og forfærdelige ved verden, som inviterer til at man klynger sig til det skønne og føler afsky for det forfærdelige, og som han overvinder ved sin indsigt, mens han befinder sig i sin *samadhi*, sin yoga trance, hvorefter *Nirvana*, frigørelsen og oplysningen indtræffer.

(*Theravada* traditionen bruger sproget *pali*, hvor *Nirvana* hedder: *Nibbana*. *Nibbana* betyder ordret *kølig* i betydningen: *uden feber*, nemlig feberen fra *de 3 lidenskaber*.)

Oplysningen bestod i en *direkte erkendelse af sindets egentlige natur*. Erkendelsen var af mystisk natur, for den var både med og uden begreb. Han fik pludselig direkte *indsigt*. **Erfaring**. Herved faldt alle hans tilknytninger og identifikationer bort af sig selv og var overstået, og han oplevede en frigørelse af hele sit følelsesliv og sin begrebsverden. Han opdagede *De 4 Ædle Sandheder*, erkendte *karmas* virkning samt *årsagskæden* og forstod hele sit eget væsen. (*se artiklen: Om opfattelsen 3, Selvets Illusion*.) Således blev han frigjort fra alle ubevidste tendenser og karma til fremtidig genfødsel, og ved oplysningen af hele hans væsen fik han ubegrænset adgang til det. Intet, som kan erfares, var længere skjult for ham. Det kaldes *Buddha-tilstanden*.

Om Buddha 3: Buddha tilstanden

Da denne frigørelse havde fundet sted, kunne han huske alt, som han nogensinde havde oplevet, også sine talrige tidligere liv. Når han mødte andre, kunne han tilsvarende se alt, som de havde oplevet. (Læs artiklen: *om karma, punkt 2* for mere info om denne særlige hukommelse.) Han havde opnået usædvanlige evner (sanskrit: *siddhi*), fordi han forseglede hvert eneste øjeblik med sin frigørelse, og forbliver derfor altid fri for tilknytning til sine oplevelser, og forbinder sig altid med sit eget sinds *Buddha-natur*. (Herom i artiklen: *Om opfattelsen*). Da Buddha Skayamuni har givet slip på sine tilknytninger og identifikationer, behøver han herefter blot at undlade at gribe fat igen. Han forbliver i Buddhatilstanden ved ganske enkelt ikke at tilknytte eller identificere sig mere, altså ikke ved nogen handling, men ved at undlade, ved slet ikke at sætte de sædvanlige tilknytnings mønstre i værk, sådan som alle andre gør.

Det hele skete af sig selv. Buddha Sakyamuni gav blot slip på alt, da Oplysningen indtraf og udfoldede sig. Han var således ikke længere offer for karma og forstod fuldstændigt, hvad Oplysningen indebar.

Det at give slip på noget er naturligvis det samme, som det at åbne sig for en sådan ny situation.

Uden tilknytning til nogen eller noget, og med fuld indsigt i sindets natur, fyldtes hans sind spontant af kærlighed, indlevelse, åbenhed og medfølelse (sanskrit: *Bodhicitta*). Buddha kaldes også for *Vinderen* (sanskrit: *Djina* - tibetansk: *Gyalwa*), fordi han frygtløst gennemskuede sit eget mørke, de 3 slør, overvandt alle sine tilknytninger og fandt sit eget

ild. Den er en levende inspiration og velsignelses-strøm, som ikke kan opleves blot ved læsning og refleksion. Den kan kun erfares ved at møde sådanne mestre eller deres udlærte svende, hvis de ellers har opnået nogen indsigt, hvorved de kan bære Transmissionens velsignelse videre til fremtidige generationer.

Alle kalder dette for transmission, skønt beskrivelsen: 'arvefølge' måske er mere retvisende, for så vidt man forstår mesterlærens demonstrative karakter.

Begrebet Buddha er både noget universelt, nemlig hans oplysning, og et eksempel ved hans historiske person og liv. Vi er allerede Buddha'er alle sammen, fordi vores sind egentlig er *Buddha-naturen* (Se artiklen: *Om opfattelsen*). *Vi er blot ikke vant til den, og vi er i reglen heller ikke klar over det.* Det er det universelle Buddha begreb. Der lægges derfor vægt på, at Buddha Sakyamuni blot er én blandt mange, som oplyses, og at der har været andre før ham, og der vil komme flere, selv når alle har glemt alt om ham og hans *Dharma* (hans lære) en gang i fremtiden. En *historisk Buddha* ligesom Buddha Sakyamuni bliver oplyst på et tidspunkt, hvor Nirvana ikke kendes. I tiden mellem historiske Buddha'er kan mange nå den samme oplysning, men vil sjældent blive kaldt for Buddha'er. I stedet kendes de som *Arhat, Bodhisatva, Mahasiddha* og lignende.

Buddha Sakyamunis historiske liv er specielt i forhold til os andre, ved at han ikke fik Buddha-naturen demonstreret af nogen, men selv opdagede den på et tidspunkt, hvor den var helt ukendt. Alligevel havde han også Lamaer, som instruerede og trænede ham, dels i hans tidligere liv og dels hans to lærere, som viste ham de 4 dhyanas. Som historisk person viser han et alment-gyldigt menneskeligt eksempel, skønt hans eget liv var meget usædvanligt. Selvom du ikke er født som prins Gotama, kan du godt blive til en ægte Buddha. Alle væsner udstyret med sanser er i princippet ubevidste Buddha'er. I livet henligger oplysningens dimension som en ubevidst og ubrugt mulighed, ikke mindst fordi Nirvana overgår enhver forstand og ethvert begreb. Buddha Sakyamuni demonstrerer også, at der kan findes helgener, som vitterlig ikke skader noget andet sansende væsen (hermed menes levende væsner med sansninger, opfattelser og følelser ved deres oplevelser).

Buddha kaldes *Sangdjæ* på tibetansk, hvilket betyder *renset* og *virkeliggjort*. Det er karmas -, lidenskabernes - og uvidenhedens slør, som er renset væk og alle Buddhanaturens kvaliteter og evner, som er virkeliggjorte. (Læs mere om disse slør i artiklen: *Om opfattelsen*, kapitel 2 samt i artiklen: *Oplysningens 37 faktorer*. Læs mere om Buddhanaturens kvaliteter og evner i *Ordforklaringen* under: *Oplysningens 64 elementer*.)

Buddha er ikke nogen gud eller djævel. Når man søger det hellige udenfor sig selv, finder man det, som kaldes Gud til sidst. Når man søger det inde i sig selv, finder man Buddha. Det var hindu-helgenen Ramakrishna, som sagde noget lignende for 100 år siden.

Lama Tendar Olaf Høyer, november 2017.

Næste artikel: *Om Tilflugt*.